

BIRKERØD GYMNASIUM, HF, IB & KOSTSKOLE
Større skriftlig opgave for 2 HF 2019/20

EMNE:
Det armenske folkekrab

Kultur- og samfundsfaggruppe - Historie B Susanne Vestergaard Knudsen

Opgaveformulering:

- Redegør kort for baggrunden for og forløbet af Det armenske Folkekrab, idet du inddrager nødhjælpsarbejdet i 1920'erne.
- Undersøg på baggrund af selvvalgt kildemateriale hvilken rolle danske diplomater, missionærer og nødhjælpsarbejdere spillede i Armenien i forbindelse med folkekrabet. Analyser hvad der muliggjorde de kvindelige missionærers og nødhjælpsarbejders arbejde i forbindelse med folkekrabet.
- Analyser omverdenens reaktioner på folkekrabet i samtiden, og diskuter hvilken rolle det Armenske Folkekrab spiller i dag, herunder hvordan det håndteres og mindes i forskellige lande.

Opgavens omfang: 10-15 sider (ekskl. titelblad, abstract, indholdsfortegnelse, noter, materialeoversigten/litteraturfortegnelsen og eventuelle bilag). *Antal bilag: 0*

Jeg bekræfter herved med min underskrift, at opgavebesvarelsen er udarbejdet af mig. Jeg har ikke anvendt tidligere bedømt arbejde uden henvisning hertil, og opgavebesvarelsen er udført uden anvendelse af uretmæssig hjælp og uden brug af hjælpemidler, der ikke har været tilladt.

Indholdsfortegnelse

FORSIDE/OPGAVEFORMULERING	1
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	2
RESUME	3
INDLEDNING.....	4
REDEGØRELSE.....	4
ARMENIERNES TILSTEDEVÆRELSE:	4
UPOPULÆRE ARMENIER:	5
OSMANNERRIGET OG 1. VERDENSKRIG:	5
FORLØBET AF SELVE FOLKEDRABET:	6
NØDHJÆLPSARBEJDET:.....	7
ANALYSE:.....	7
CARL ELLIS WANDEL:	7
MARIA JACOBSEN:	9
KVINDERS MULIGHED FOR NØDHJÆLPSARBEJDE:	11
KAREN JEPPE:	11
FOLKEDRABET REAKTIONER:	13
DELKONKLUSION:	14
DISKUSSION.....	14
DE FORSKELLIGE SIDER AF FOLKEDRABET:	14
MINDET AF FOLKEMORDET:	14
TYRKERNES TOLKNING AF FOLKEDRABET:	15
VERDENS REAKTION:	16
KONKLUSION	17
LITTERATURLISTE:.....	18
BØGER:	18
HJEMMESIDER:	18
BILAG (ALLE KILDER):	19
BILAG 1:	19
BILAG 2:	20
BILAG 3:	21
BILAG 4:	21

Resume

Denne opgave undersøger forløbet og efterfølgerne af det armenske folkedrab, hvor folkedrabet officielt startede natten mellem den 24 og 25 april 1915. De danske organisationer Kvindelig Missions Arbejdere og Danske Armeniervenner ydede en stor hjælp til armenierne. Hvor missionæren Maria Jacobsen og nødhjælpsarbejderen Karen Jeppe spillede en særlig rolle under folkedrabet, hvor de hjalp tusindvis af armeniere. Carl Ellis Wandels rapporter til den daværende udenrigsminister Erik Scavenius viser, at Danmark udmærket godt vidste, hvad der fandt sted, men vi forholdte os passivt, og dette kan trække tråde til i dag, hvor Danmark og andre nationer stadigvæk forholder sig passivt eller benægter, hvad der skete i årene 1915-1918 og efterfølgerne. Folkedrabet blev mindet på hundredårsdagen i 2015, men det er meget lidt folkedrabet ellers er blevet mindet. Viden om folkedrabet er er også meget beskedent rundt om i hele verden, selvom meget relevante kilder kan bekræfte folkedrabet. Alt dette ville denne opgave komme ind på.

Indledning

Hadet til armenierne har været mange år undervejs, og mildest talt har armenierne og tyrkerne haft et anstrengt forhold gennem årtier. Dette kulminerede med folkedrabet i 1915. Folkedrabet har fået tildelt navnet "det glemte folkedrab", hvilket ikke er helt tilfældigt. To tredjedele af den armenske befolkning blev dræbt. Grundet Ungtyrkernes forestilling om, at det Osmanniske rige kun kunne opretholdes, hvis den islamisk/ tyrkiske kultur blev dyrket af alle, og udryddede de, de kristne armeniere i ly af 1. verdenskrig. Begivenheder før folkedrabet vil blive skildret, ligesom kilder vil belyse situationen omkring folkedrabet ved brug af øjnevidneberetninger, f.eks. fra en 12- årig pige. Der vil blive brugt kildekritisk metode til at analysere kilderne, og det vil blive diskuteret, hvilken rolle folkedrabet spiller i dag, og hvordan det mindes og håndteres.

Redegørelse

Armeniernes tilstedeværelse:

Armeniernes tilstedeværelse går flere tusinde år tilbage i det østlige Tyrkiet, det norlige Iran og landet Armenien¹- Armenierne har haft flere kongedømmer gennem historien, men den armenske selvstændighed har været under stort pres, bl.a. fordi armeniernes områder har været omgivet af stormagter. Armeniens områder har været gennemgangsvej for handelsruter, og bl.a. grækere, romere, korsriddere, arabere, tyrkere og russere er eksempelvis nogle af de grupper der har forsøgt at undertvinge og plyndre armenierne. Resultatet af de forskellige invasioner blev, at Armenien blev delt mellem 3 imperier; Osmannerriget, Rusland og Polen². Fra 1500 levede armenierne side om side med andre etniske grupper i det multietniske rige, Osmannerriget. Det blev dog styret af den tyrkiske befolkning, som var muslimer. I 1700-tallet var der økonomisk og politisk krise i Osmannerriget, som gjorde at armenierne bliver dømt som en andenrangs borger og landsforrædere - det gjorde også, at diskrimination af ikke-muslimske og ikke-tyrkiske borgere voksede. Undertrykkelsen af andenrangs borgerne gjorde, at de ville have større kulturel og politisk frihed, fordi det Osmanniske rige var under forfald - både økonomisk og politisk³. Osmannerriget blev kaldt "Europas syge mand", og de var f.eks. pressede efter Den Græske Uafhængighedskrig fra 1821-1830, Frankrigs invasion og erobring af Algeriet fra 1830, samt

---

¹ Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord- Side 15

² Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 36

³ <https://folkedrab.dk/artikler/armeniernes-historie-i-osmannerriget> - 04/03/20

nederlaget til Rusland i krigen fra 1828-1829⁴. Grækerne og nogle kristne minoriteter angreb kampen for rettigheder på en mere radikal måde, dette forgik på Balkan.

Upopulære armenier:

De fleste armeniere og andre minoriteter havde fået lov til at leve under relativ fred, og det osmaniske bureaukrati ville gerne kontrollere minoriteterne og dermed armenierne gennem korrupte religiøse ledere, og de skulle holdes i stramme tøjler⁵. Men gennem 1800-tallet så den muslimske lokalbefolkning armenierne som "østens jøder"⁶, og de blev ofte udsat for tyrkernes plyndringer, voldtægter, tyverier og overgreb⁷. Mellem 1894-1896 blev armenierne udsat for systematiske massakrer og forfølgelser, hvor 100.000-300.000 armenier mistede livet. Frem mod 1900 var armenierne i Osmannerriget blevet mere upopulære blandt den muslimske elite og befolkning, idet de var blevet meget velhavende, og de havde udnyttet, at de kunne handle med kristne europæiske købmænd⁸. Især ungtyrkerne mente, at det multietniske osmanniske rige ikke var en mulighed længere, riget var begyndt at falde fra hinanden, pga. et stort pres fra de europæiske stormagter, og truslen om verdenskrig. Ungtyrkerne var meget ambitiøse, og uafhængighed var et meget stort ønske. Ungtyrkerne følte, at Osmannerriget var truet, og de skulle stå sammen, hvis riget skulle overleve. De mente, at en aggressiv nationalistisk "tyrkisme" skulle hjælpe. Ungtyrkerne vurderede, at et folk med forskellige religioner og forskellige etniske baggrunde ikke kunne leve side om side. De ville genoprette Tyrkiets guldalder. 1913 lavede ungtyrkerne et militært kup som gjorde, at de kom til magten⁹.

Osmannerriget og 1. verdenskrig:

Få armeniere ønskede løsrivelse fra Osmannerriget, men de ville have demokratiske reformer, sikkerhed fra de hyppige overgreb, og et vis mål af selvstyre. Armenierne blev set på som den største trussel af ungtyrkerne. Armenierne boede spredt rundt i riget, og der havde eksisteret armenske kongeriger længe før tyrkerne nåede til området. Hvis armenierne med russisk hjælp ville have uafhængighed, så mente tyrkerne, at riget ville falde fra hinanden, og ungtyrkerne

---

⁴ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 25-26

⁵ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 28

⁶ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 41

⁷ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 19

⁸ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden- Side 37

⁹ <https://folkedrab.dk/artikler/ungtyrkerne-fra-reformer-til-racisme> 03/03/20

mente derfor, at armenierudryddelsen var en nødvendighed¹⁰. De veluddannede armenier opgav med tiden ønskerne om økonomiske og demokratiske reformer fredeligt. De stiftede dog illegale politiske partier, hvor de ytrede sig til befolkningen, at de skulle forsvare sig selv mod overgreb. Der blev indført boykot mod alle armenske forretninger i 1914. Tyrkerne mente, at armenierne ønskede nederlag til Osmannerriget ved 1. Verdenskrig, så de efter krigen kunne få deres eget selvstændige land. Ungtyrkerne var presset, fordi Rusland havde sagt de vil invadere, og de mente, at armenierne holdte med russerne, og det medførte, at de blev fjender - og måtte udryddes, og dette medførte det armenske folkedrab. Den 19. april 1915 blev 4000 armenske mænd kaldt til værnepligt, men de blev dræbt eller fængslet¹¹.

Forløbet af selve folkedrabet:

De første ofre var den armenske elite samt de armenske soldater i det osmanniske militær. Mere end 200.000 armenske soldater skulle aflevere deres våben. Bagefter blev de samlet i arbejdslejre, hvor de skulle lave slavearbejde for militæret - mange blev slået ihjel, andre døde af sult eller tørst. Natten mellem den 24 og 25 april, blev omkring 250 intellektuelle armeniere arresteret i Konstantinopel. Ungtyrkerne vil ikke have, at journalister eller diplomater vidste, hvad der skete. Derfor blev de armenske intellektuelle ført væk fra byen og herefter henrettet. Efter denne dato fortsatte arrestationerne og drabene på den armenske elite rundt om i hele riget. Eftersom de intellektuelle var blevet dræbt, var armenierne nu uden politisk eller religiøs ledelse. De tilbageværende armeniere blev tvangsdeporteret fra deres hjem, og efterfølgende sendt på dødsmarken i ørkenen. Det var generelt børn, ældre mænd og kvinder som var tilbage. De blev samlet i større grupper på flere tusinde armeniere, hvor de blev bevogtet af de tyrkiske soldater igennem ørkenen. Deres hjem blev overtaget af tyrkiske og kurdiske naboer. Ungtyrkernes dækhistorie for deporteringerne var, at armenierne skulle flyttes til den sydlige del af riget, fordi de skulle fjernes fra krigszonen ved den osmannisk-russiske grænse. Ungtyrkerne mente, at det var bedst, at de kom væk fra ærkefjende Rusland. Kvinderne blev både voldtaget, og dræbt af blandt andet voldelige kurdiske grupper, tyrkiske soldater eller specielle organisationer. Disse specielle organisationer var kriminelle, som var blevet løsladt af den simple grund; de skulle overfalde folk på dødsmarken. Børnene som var på marchen blev solgt som slaver til tyrkiske familier, eller

---

¹⁰ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 15

¹¹ <https://folkedrab.dk/artikler/armeniernes-historie-i-osmannerriget> 03/03/20

givet væk. De blevet tvunget til at smide deres armenske baggrund væk, og de blev også tvangskonverteret til Islam. Armenierne efterlod flere hundredevis kilometer til fods, og mange armenier døde af sult, tørst, sygdomme og udmattelse. Da de kom frem til Syrien, blev de anbragt i fangelejre med umenneskelige forhold, ellers blev de henrettet ved ankomst. Der var flere af kvinderne, som dræbte deres egne børn, så de kunne undslippe al den lidelse, der kom dem i sigte. Nogle begik også selvmord, både enkelvis men også i grupper¹².

Nødhjælpsarbejdet:

Før, under og efter folkedrabet har der været sendt diplomater til riget for at hjælpe til.

Folkedrabet vakte opmærksomhed rundt om i hele verden, og derfor blev der stiftet nogle forskellige nødhjælpsorganisationer, i USA kom organisationen "Near East Relief". I Danmark blev "Danske Armeniervenner" skiftet af Åge Meyer Benedictsen, som var Armenien-eksperten - i 1902. De prøvede at skabe opmærksomhed til folkedrabet, samle penge ind og sende hjælp ned til området¹³. Den danske lærerinde Karen Jeppe og sygeplejerske Maria Jacobsen var blandt nogle af de danske udsendte. Maria Jacobsen var udsendt for KMA (Kvindelig Missions Arbejdere). De to kvinder har begge skrevet dagbog, som er blevet fundet senere hen - derfor er kvinderne nogle meget værdifulde kilder fra folkemordet. Et andet dansk vidne til folkemordet var Carl Ellis Wandel som var ambassadør i Konstantinopel/Istanbul. Opgaven vil komme ind på alle 3 danskere i analysen ift. deres rolle under folkemordet.

Analyse:

Carl Ellis Wandel:

Carl Ellis Wandel var en af de danske vidner under folkedrabet. Kilden; Tyrkernes hensigt: "at udrydde det armenske folk" er skrevet af Carl Ellis Wandel. Kilden er et uddrag af en rapport, som er skrevet den 4. september 1915. Rapporten er skrevet til den daværende udenrigsminister Erik Scavenius, og derfor også modtageren af rapporten. Det er et uddrag af teksten, men man kan også se hele den originale rapport på hjemmesiden. Rapporten omhandler krigen og folkemordet i Osmannerriget, men også hvad det skete med armenierne. Den viden, der var i hans rapport, havde han samlet sammen fra religiøse overhoveder, andre diplomater i riget og forskellige

---

¹² <https://folkedrab.dk/artikler/det-armenske-folkedrab-indledes> 03/03/20

¹³ <https://folkedrab.dk/artikler/omverden-vidner-til-folkedrabet-paa-armenierne> 05/03/20

embedsmænd. Det gik op fra Wandel meget hurtigt, at tyrkerne var i gang med en udryddelse af det armenske folk i riget. Det er tydeligt at læse, at Wandel synes handlingerne var umenneskelige¹⁴. Men han mente, at det var bedst for Danmark, at vi ikke protesterede, fordi vi var et neutralt land under 1. verdenskrig - og Danmark skulle derfor ikke blande sig i Osmannerriget¹⁵. Der er en kort tidsafstand, fordi rapporten er skrevet den 4. september, og han nævner en aktuel situation; den 23 juni; *"Biskoppen i Karput, Monseigneur Israëlian, indberettede den 23. Juni til Patriarkatet"*. Han er en primær kilde, og et førstehandsvidne da Wandel var tilstede, og han har været tæt på begivenheden - både geografisk og tidsmæssigt. Dette kan dog diskuteres, grundet han skriver, at han har indsamlet sin viden fra andre, hvilket så vil sige, at han har elementer fra andenhandsviden. Som læser kan man ikke vide, hvad han selv vidste, og hvad han har fået at vide fra andre. Formålet med hans rapport var at berette Scavenius om, hvad der forgik i riget. Der forekommer en del fakta, som er karakteriseret ved en rapport, og der er også kritiske faktuelle oplysninger, som kan indikere, at rapporten ikke er blevet censureret af tyrkerne, og derfor virker kilden mere troværdig; *"I Brussa har de tvunget de bemedlede Armeniere til at betale til Politiet 300 tyrkiske Pund (ca. 5000 Kroner) pro persona for at faa Lov til at blive boende i Byen, og Dagen efter har de alligevel bortvist dem fra Byen med deres Kvinder og Børn"*. Idet der bruges mere konkrete faktuelle oplysninger, så øges troværdigheden. Wandel har skrevet flere hundrede rapporter, som blev sendt til den danske udenrigsminister Erik Scavenius, så han har haft et meget tæt forhold til udenrigsministeren, og dette indikerer, at han er pålidelig. Wandels motiv kan have været, at han ville lave en rapport, der fortalte om grusomhederne, men det kan analyseres om hvorvidt, han har holdt lidt af beskrivelserne af grusomhederne tilbage, fordi vi var et neutralt land under 1. verdenskrig. Der står i teksten: *"Tyrkerne gennemfører med stor Energi deres grusomme Hensigt, at udrydde det armenske folk"*. Her lægger Wandel heller ikke skjul på, at det er grusomheder der er forgået. Hans tendens er, at det er umenneskeligt, det der er forgået: *"Om hvor disse ulykkelige Mennesker nu befinder sig, og om hvilken Skæbne, der er overgået dem, efter at de har maattet forlade deres Hjem, er det ikke muligt selv for den nærmeste Slægt at erholde oplysning"*. Der vises sympati over for det armenske folk – også ved at bruge det værdiladede ord "ulykkelige".

---

¹⁴ <https://folkedrab.dk/eksempler-paa-folkekrab/armenien/kilder-om-det-armenske-folkekrab/carl-ellis-wandel>
05/03/20

¹⁵ Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord- Side 96

Opgavens anden kilde er også skrevet af Carl Ellis Wandel, den hedder; "Deportationer lovliggøres". Kilden er fra den 3. oktober 1915. Kilden er også en rapport, modtageren er Erik Scavenius. Kilden er et uddrag af teksten, men inde på hjemmesiden kan man også se hele den originale rapport. Rapporten handler om, hvilke love ungtyrkerne indførte så deporteringerne blev lovliggjort. Der skrives f.eks., at det er okay, at armeniernes ejendom bliver frataget, ligeledes kirker og skoler. Han er en primær kilde, og har elementer af førstehåndsviden og andenhåndsviden, grundet meget af hans viden, har han fået af andre diplomater osv. Han var dog tilstede geografisk og tidsmæssigt. Formålet med kilden er at informere udenrigsministeren om, hvad der ændres i den forholdsvis nye lov for at lovliggøre deporteringerne. Selvom Wandel gerne vil forholde sig forholdsvis passivt, og han mente, at Danmark skulle gøre det samme - ansatte han dog armeniere i gesandtskabet for at de ikke skulle deporteres - det var dog også et pres fra hans hustru og sekretærs side. Senere hen har hans hustru været meget aktiv med at samle penge ind til de overlevende armeniere¹⁶. Man kan også se, at nedskriveren har en sympati overfor armenierne hvilket også er skribentens tendens. Dette citat understøtter hans tendens:" *Konsekvenser af en vilkaarlig Udførelse af den nye Lovs Bestemmelser, der praktisk talt vil kunne føre til de lilleasiatiske Armenieres fuldstændige Ruin*". Kilden belyser ungtyrkernes handlinger under folkedrab, hvilket vi kan bruge kilden til i dag¹⁷. Begge forhenværende kilder er taget for hjemmesiden folkedrab.dk, hvilket er en troværdig hjemmeside - fordi det er undervisningsministeriet der har lavet hjemmesiden.

Maria Jacobsen:

Massakrerne vakte forargelse og sympati, og de kristne armenieres lidelser var en af grundene til dannelsen af dansk KMA (Kvindelig Missions Arbejdere) og Maria Jacobsen blev sendt afsted til at hjælpe tusindevis af forældreløse børn og fattige enker i Osmannerriget¹⁸. De danske kvinder var begyndt at blive mere selvstændige, og kvinder ville kæmpe for øget juridiske, politiske og sociale rettigheder, men der var stor modstand, især fra mænd, som ikke så kvinder i en aktiv og

---

¹⁶ Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord- Side 96

¹⁷ <https://folkedrab.dk/kilder/kilde-deportationer-lovliggoereshar> 05/03/20

¹⁸ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 20

uafhængig rolle som f.eks. offentlige taler og missionærer i KMA¹⁹. Danske missionærer og nødhjælpsarbejdere arbejdede med sprogkundskaber, lægevidenskab og nødhjælp, selvom især missionærer umiddelbart var sendt afsted for at omvende de apostolske armeniere til en mere bibeltro religion, så havde de fokus på at hjælpe børn og kvinder²⁰. Maria Jacobsen ankom til Osmannerriget i 1907, for at være sygeplejerske på et amerikansk hospital, og Maria Jacobsen og danske KMA samarbejdede med tyske og amerikanske missionærer og nødhjælpsorganisationer, og dermed blev danskerne en del af et internationalt stort og ambitiøst projekt²¹. Nu vil opgaven analysere en kilde fra den 14. august 1915, som er fra bogen: "Danske vidner til det armenske folkemord 1915". Kilden omhandler, hvordan kvinder blev samlet og dræbt i byen Hooilo, det nævnes også at en 12-årig pige lykkedes at flygte, og at hun kom til et børnehjem. Kilden er højst sandsynlig fra Maria Jacobsens dagbog. Jacobsen er en primær kilde, men har dog andenhåndsberetninger, hun har højst sandsynligt fået informationerne fra den 12-årig pige, som flygtede. Maria Jacobsen var nemlig samlet med andre missionærer i først halvdel af folkemordet, hvor de var lukket inde i Harput og Mezerh. Folkemordet forgik uden for byen eks. i bjergene, så derfor er hendes dagbog i høj grad baseret på andres historier²². Idet at Jacobsen skrev dagbog, er der en kort tidsafstand til hun har fået oplysningerne til hun har nedskrevet, så derfor giver det et unikt billede af folkedrabet. I kilden står der "*I Hooilo blev alle kvinder samlet sammen og dræbt*". Hvis man skal være kildekritisk er det mærkeligt, at kvinderne blev dræbt med det samme, eftersom de ofte døde af sult, tørst, udmattelse eller sygdom fra dødsparaderne. De vestlige diplomater der var i riget under folkemordet mente, at voldtægt var en del af Ungtyrkernes plan fra start af. Det var med til at ydmyge og umenneskeliggøre de armenske kvinder - både i gerningsmændenes øjne og i kvindens egen øjne²³. I kilden står der også: "*(...)en af dem en lille Pige på 12 Aar kom til Mezreh, hun havde et langt og meget grimt gabende Saar i Nakken*". Ved at bruge ordene "meget grimt", tydeliggør det hendes tendens, og at hun er meget forarget over begivenhederne. Denne kilde er rigtig god til at belyse, hvad der skete - selv med børn. Maria Jacobsen var leder af børnehjemmet "Fuglereden" indtil 1960, hvor hun døde - hun havde kæmpet 53 år for armenierne.

---

¹⁹ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 27

²⁰ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden-Side 165

²¹ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 72

²² Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord- Side 30

²³ <https://folkedrab.dk/artikler/det-armenske-folkedrab-indledes> 03/03/20

Kvindes mulighed for nødhjælpsarbejde:

Det som muliggjorde nødhjælpsarbejdet var interessen for folkemordet i Danmark, derved blev nødhjælpsorganisationer stiftet. Kvinderne havde noget de kunne gå sammen om. Til at starte med var KMA en organisation, som bare ville samle penge sammen til armenierne, men med tiden blev det en stærk og handlekraftig organisation. Deres slogan: "Kvinder der arbejder for kvinder", fik stor betydning i deres arbejde i Armenien, idet deres primære fokus var armenske kvinder og piger. Starten på KMA var ikke uden bump på vejen, da det blev stiftet 15 år før at kvinder fik valgret og kvindefrigørelsen²⁴. Tiden omkring år 1900 var en opbrudstid, og kvinder ville vise deres styrke, og de ville prøve at bryde de traditionelle kønsroller.²⁵ De danske kvinder i KMA, havde fra starten haft en ambition om ikke kun at assistere mandelige kollegaer, men de arbejdede stille og rolig bag kulisserne for at hjælpe armenierne²⁶. Rundt om i hele verden var der fokus på forbedring af kvinders rettigheder, både uddannelsesmæssigt og sundhedsmæssigt. De skulle have mere ligestilling og respekt. Muligheden for at være missionær medførte, at man i højere grad kunne kæmpe for kvinders rettigheder, og man fik større frihed - når man var i udlandet var man ikke underlagt ens mands holdninger, og man fik dermed større selvrealisering²⁷. Industrialiseringen spiller også en rolle for kvindekampen, og det gjorde det muligt at flere blev missionærer. Kvinder kunne komme på arbejdsmarked, fordi ting som vaskemaskine og køleskab blev en normal ting i et middelklassehjem. Børnene kunne sendes i institutioner, og kvinderne kunne bruge deres tid på at kæmpe, f.eks. den armenske sag²⁸. De ville ikke nedbryde traditionelle samfunds- og familiemønstre i Danmark og Osmannerriget, men de ville ændre dem for at hæve kvindens værdi²⁹.

Karen Jeppe:

Karen Jeppe blev bl.a. kaldt den elskede fremmede moder. Hun var nødhjælpsarbejder, og hendes organisation "Danske Armeniervenner" var ligesom Maria Jacobsen og KMA udsendt til at hjælpe

---

²⁴ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 26-27

²⁵ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 29

²⁶ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 195

²⁷ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 30-31,33

²⁸ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 37

²⁹ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 39

kvinder og børn, og hun dedikerede hele sit liv til nødhjælpsarbejde³⁰. Jeppe ville rigtig gerne hjælpe armenierne, derfor opsøgte hun selv "Danske Armeniervenner". Hun blev med det samme tilbudt et job, fordi de havde brug for en lærer på et børnehjem i Urfa. Jeppe ankom til Urfa i år 1903, og til at starte med lærte hun armensk, arabisk og tyrkisk - for at kunne kommunikere ordentligt. Da krigen tog sin ende blev Jeppe sendt til Syrien i byen Aleppo i 1920, her levede tusindvis af armenierne under umenneskelige forhold i en barakby. I 1921 fik Jeppe mere autoritet, fordi hun blev udnævnt til at være Folkeforbunds-kommisær for Beskyttelse af Kvinder og Børn i det Nære Orient. Jeppe's opgave var, at hun skulle få frigivet armenske kvinder, som under folkedrabet var blevet tvangsgift, og levede som slaver. Denne opgave skulle hun udføre for folkeforbundet (FN). Det var en meget stor opgave. Denne store opgave for Jeppe kan også ses i den kommende kilde der er taget fra hjemmesiden "Det danske Fredsakademi"³¹. Kilden er et uddrag af Karen Jeppe's dagbog, og omhandler presset på hendes skuldre. Den er fra 1921, hvor hun rejser til Aleppo. Det er en primær kilde med førstehåndsuplysninger, da hun skriver om sine egne meninger og følelser. Formålet med en dagbog er normalt, at man har haft brug for at udtrykke sig selv på skrift, hvilket Jeppe også nok har haft brug for. Der står eks. "Hvor skal jeg kunne sørge for alle de Mennesker? Det er jo da sikkert, at er det mig, der har faaet dem ud af Haremerne, saa er det ogsaa mig, der er ansvarlig for, hvad de bliver til"- her ses en klar tendens ift. frustration ved ordene "Hvor skal jeg kunne sørge for alle de Mennesker". Hun virker også overvældet i kilden, og hun har måske også svært ved at forstå, at hun har modtaget denne autoritet. Hendes ambitioner var store, og hun arbejdede både i landsbyer, flygtningelejre og slumkvarterer. Hun brugte sin rolle fra folkeforbundet til at hjælpe armenierne. For hende havde folkedrabet flere årsager; bl.a. økonomiske og politiske, men det var også et udtryk for civilisationernes sammenstød mellem kristendommen og islam³². Kilden belyser også den historiske begivenhed; at hun som kvinde har modtaget denne autoritet. Maria Jacobsen og kvinderne i KMA, hjalp armenierne både for armenierens skyld, men også for deres egen skyld. Dette gjorde Karen Jeppe ikke. Hun gjorde det udelukkende for armenierens skyld³³. Dette kunne også være en grund til det store pres på hendes skuldre, som ses i kilden. Det mærkværdige er, at

---

³⁰ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 93

³¹ <http://www.fredsakademiet.dk/library/jeppe.htm> 06/03/20

³² Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 214

³³ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 219

Karen Jeppe i starten holdte med ungtyrkere, dette holdt dog op da hun så deres voldsomme og uretfærdige handlinger³⁴. Jeppe ville gerne have, at der kunne skabes en uafhængig armensk stat, men det så hun som så mange andre, at dette ikke kunne lykkes. Hun opgav aldrig håbet om at armenierne kunne få et selvstændigt land.³⁵

Folkedrabet reaktioner:

Der var mange reaktioner på folkedrabet. Karen Jeppe udtalte i 1915, "*at hun afskyede Islam*", og hun så det som den vigtigste årsag til armenierudryddelsen. Karen Jeppe havde jo før været tilhænger af ungtyrkerne, og hun havde ikke været en meget kristen missionær (ligesom f.eks. Maria Jacobsen) – og derfor gik hun ikke så meget op i religion, så derfor er det spøjst, at hun vender 180 grader, og at hun udtaler at Islam er grunden til armenierudryddelsen³⁶. Man kan også bruge dette til en form for beretning om, hvordan der har eskaleret med ungtyrkernes politik og holdninger. Ungtyrkerne ville udrydde armenierne, dette gjorde de ved nogle forskellige metoder - censur var en af dem. Der var breve der blev sendt til de forskellige lande, hvor diplomaterne og missionærene kom fra. Informationerne vakte opmærksomhed og frustration i de forskellige lande, men der var alligevel ikke nogen, som tog kampen op³⁷. Den hjælp, armenierne fik var altså kun fra private organisationer eller mennesker. Det mest kendte vidne under folkedrabet var Henry Morgenthau - han var amerikansk ambassadør i riget fra 1913- 1916. Han havde nogen ekstraordinære "venskaber", han var nemlig i personlig kontakt med Talaat Pasha, som var indenrigsminister for ungtyrkerne. Han har skrevet noget meget klare beretninger om, hvad der skete. Han udtalte i 1919; "*Da de tyrkiske autoriteter gav ordre til disse deportationer, gav de en dødsdom til en hel race; det forstod de udmærket, og i deres samtaler med mig gjorde de ingen særlige forsøg på at skjule det faktum*". Han giver et meget værdifuldt indblik i tyrkernes tanker, og han lægger ikke fingre imellem i sine udtagelser. Hans udtagelser fik mange reaktioner. Morgenthau historier om armenierne blev trykt i mange aviser verden rundt. Selv den meget prestigefulde avis The New York Times trykte i 1915 omkring 145 artikler, som omhandlede grusomhederne.³⁸ Den britiske udenrigsminister Lloyd George var stor fortaler for at tyrkerne

---

³⁴ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 165

³⁵ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 213

³⁶ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 214

³⁷ <https://folkedrabet.dk/artikler/omverden-vidner-til-folkedrabet-paa-armenierne> 6/03/20

³⁸ <https://folkedrabet.dk/artikler/omverden-vidner-til-folkedrabet-paa-armenierne> 6/03/20

skulle straffes, og han var meget forarget over begivenhederne, og han har udtalt at tyrkerne er en *"Menneskelig kræftsvulst, en krybende smerte i kødet på de lande, de havde misregeret"*. Her benytter George nogle meget værdiladede ord, som har en klar tendens. Han havde måske også en bagtanke, fordi at han ikke vil have, at tyrkerne have nogen former form magt, fordi de gik ind i 1. verdenskrig i en alliance med tyskeren- og dette vil han ikke have skete igen.³⁹

Delkonklusion:

Diplomaten Carl Ellis Wandel spillede den officielle og diplomatiske rolle, men forholdt sig officielt passivt til folkemordet, men uofficielt hjalp han dog alligevel armenierne, så nogen blev skånet fra deporteringerne. Maria Jacobens og Karen Jeppe dedikerede hele deres liv til armenierne under og efter folkemordet, men de belyste også om folkemordet uden for Osmannerrigets grænser, så resten af verden også kunne få øjne op for den skrækkelige hændelse. Kvindens øget rettigheder, og Danmarks udvikling på den materielle front muliggjorde også nødhjælpsarbejdet.

Diskussion

De forskellige sider af folkedrabet:

Det kan diskuteres, hvilken rolle det Armenske Folkedrab spiller i dag. På den ene side, er folkedrabet i de senere år blevet mere anerkendt, men på den anden side bliver det stadig fornægtet. Selvom der har været mange relevante kilder fra folkedrabet, er folkedrabet kendt som et at de mest benægtede folkedrab. Det kaldes også "Det glemte folkedrab". Et kendt citat lyder: *"Hvem Husker i dag udryddelsen af armenierne?"*. - Dette citat kommer fra Adolf Hitler, han sagde disse ord til sine generaler inden nazisterne invaderede Polen i 1939. Dette bekræfter også navnet "Det glemte folkedrab"⁴⁰. Ofte er der ikke mange holdninger man kan dele med Hitler, men det kan dvs. nok bekræftes.

Mindet af folkemordet:

På den ene side, så spiller det Armenske Folkedrab ikke en stor rolle for mange mennesker i dag – men på den anden side, kan vi debattere, om der er kommet mere fokus på folkedrabet, især pga. århundredåret for folkedrabet i 2015. Der/var flere forskellige måder armenierne bliver/blev

---

³⁹ Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord – Side 130

⁴⁰ Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden side 371

mindet på. I Danmark i år 2015 blev folkemordet også mindet, i form af én skulptur. Skulpturen blev opført på Kultorvet, men dette mødte kritik fra tyrkerne. De har nok denne kritik grundet, at de ikke ser dem selv som en folkedræbende nation.⁴¹ Danskere som passerede Kultovet kan bruge skulpturen til erindringshistorie. Til sidst i bogen "På Herrens Mark", som er skrevet af Matthias Bjørnlund er der en epiløg. Bjørnlund fortæller, om hans besøg i den armenske hovedstad Yerevan den 24. april 2015, hvilket er 100 årsdagen for folkedrabet. Han fortæller om, hvordan de mange armeniere er mødt op ved nogle mindesmærker for at mindes de mange ofre for folkemordet. Han skriver også " *Her i Yerevan var der taknemlighed ovre at være i live, over at bare nogle af armenierne blev reddet under og efter folkedrabet*".⁴² Under hundredeåret i april 2015 for folkemordet, var gaderne i Yerevan fyldt med plakater af Maria Jacobsen og Karen Jeppe. Skoler og gader er opkaldt efter disse to kvinder. Der er også mindesmærker til ære for dem. Karen Jeppe og Maria Jacobsen bliver omtalt som helgeninder af armenierne, men man kan diskutere, om de to kvinder er blevet mindet i Danmark. Rigtig mange danskere har aldrig hørt om de to kvinder, man har måske i højere grad haft fokus på de danskere der hjalp jøderne under 2. verdenskrig. Dog er anerkendelsen af de to kvinder også blevet større i Danmark, selvom det har været svært at få kendskab til den kæmpe indsats de to kvinder har lagt i Osmannerriget.⁴³ Især Karen Jeppe var også meget ydmyg, og hun hjalp flere tusinde kvinder og børn, men samtidig udtalte hun, at nødhjælpsarbejderne kun havde " *tændt et lille lys, i et stort mørke*".⁴⁴ Hvilket hun måske på den anden side havde ret i, da ca. 1-1,5 millioner mennesker måtte lade livet. Det kan muligvis understreges, at folkedrabet er blevet mere omtalt i dag, men på den anden side er der både offentlige myndigheder, organiserede grupper eller sågar enkelte personer som benægter at folkedrabet har fundet sted. Der kan også trækkes tråde tilbage til kilden fra Carl Ellis Wandel, fordi han har en forholdsvis passiv holdning, hvilke mange andre lande også har i dag.

Tyrkernes tolkning af folkedrabet:

Hvis man skal se det fra Tyrkiets side, så kommer Mustafa Kemal/ Atatürk til magten i 1923 - Tyrkiet bliver udråbt til at være en republik, og deres officielle holdning til folkedrabet er, at man ikke kan sige, at det var et folkedrab. De mente/mener, at det var en borgerkrig, som fandt sted

---

⁴¹ <https://www.berlingske.dk/politik/ekspert-derfor-raser-tyrkerne-over-koebenhavnsk-skulptur> 07/03/20

⁴² Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 221

⁴³ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 223

⁴⁴ Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp- Side 220

under Osmannerriget - hvilket armenierne selv havde startet - blandet andet fordi, de var jo beskyldt for at holde med russerne. Hvordan kan man tillade sig at sige, at det ikke er et folkedrab når mellem 1-1,5 millioner armeniere blev udryddet? I 1960 sker der det, at det ikke kun er i Tyrkiet folk benægter grusomhederne. Der er både europæiske og amerikanske politikere og andre intellektuelle, som benægter hvad der er sket. Der er endda eksempler på, at der har været korruption ift. at nogle amerikanske historikere har skrevet benægtelser for den tyrkiske stat. Men der vil vel altid være fornægtede, når man ved det går ud over en selv?⁴⁵ Der kan argumenteres for, at tyrkerne har tre årsager til at benægte; Den ene var at nogle af de overhoveder der sad under Atatürk også havde spillet en rolle under folkemordet, hvilket ikke ville være så godt at tilstå for den nye republik. Den anden grund var, at den nye republik ikke vil være kendt som en "folkedræber-nation". Den tredje årsag var, at hvis man anerkendte, kunne det tænkes, at der kom snak om økonomisk erstatning, og at armenierne skulle have noget af Tyrkiet til deres egen selvstændige stat.

Verdens reaktion:

I resten af verden var det selvfølgelig nogle andre årsager til benægtelsen. En grund var, at man ikke ville gå imod Tyrkiet, da de spillede en stor rolle i verdensbilledet. De var medlem af NATO, og nabo til Sovjet.⁴⁶ Det er svært at forstille sig, at selv Danmark som har sendt folk ned til grusomhederne stadig ikke vil anderkende skandalen som et folkemord på hundredeårsdagen. Dette citat kommer fra en udtalelse fra Martin Lidegaard fra radikale venstre "*Regeringens holdning er, at det bør overlades til historikerne at besvare spørgsmålet om, hvad der faktisk skete, og hvorvidt begivenhederne i 1915 med rette kan betegnes som folkemord. Historiefortolkningen bør ikke styres politisk eller lovgivningsmæssigt, men overlades til den frie forskning og den offentlige debat. En politisering af historien vil ikke fremme en forsoning og normalisering af forholdet mellem Armenien og Tyrkiet*"⁴⁷ Hvordan kan man ikke støtte sine egne folk, som Carl Ellis Wandel, Maria Jacobsen og Karen Jeppe? Fælles for disse mennesker er, at de har lagt blod, sved og tårer som repræsentanter for det danske folk i Armenien, men deres nation vil ikke én gang anerkende skandalen som et folkemord. I 2015 var der kun 25 lande der officielt havde anerkendt

---

⁴⁵ <https://folkedrab.dk/artikler/benaegtelsen-af-det-armenske-folkedrab> 06/03/20

⁴⁶ <https://folkedrab.dk/artikler/benaegtelsen-af-det-armenske-folkedrab> 07/03/20

⁴⁷ <https://folkedrab.dk/artikler/benaegtelsen-af-det-armenske-folkedrab> 07/03/20

folkemordet. Hvilket er underligt at tænke på, når der er så mange kilder, som beviser det⁴⁸. I Armenien er folkedrabet i dag, noget man får fortalt fra ens forældre, som har fået det fortalt af deres forældre osv. Det er mere normalt at få det fortalt, end at læse om det. Det er jo også kun for lidt over 100 år siden dette fandt sted. Armenien er et land med økonomiske problemer, og derfor mener armenierne også, at regeringen skal have fokus på disse problemer i stedet for at få folk til at anerkende folkedrabet⁴⁹.

Konklusion

Helt overordnet har det vist sig ved hjælp af redegørelse, analyse og diskussion, at nødhjælpsarbejdet har spillet en vigtig rolle for folkedrabet. Folkedrabet fandt sted i årene 1915-1918 hvor mellem 1,1 – 1,5 millioner armeniere døde. Danskerne Carl Ellis Wandel, Maria Jacobsen og Karen Jeppe er nøglepersoner for Danmark, hvor især de to kvinder har den største rolle, og bliver hyldet som heltinder af armenierne. Nødhjælpsarbejdet blev en mulighed, grundet kvindernes større rolle i samfundet, industrialiseringen og ændringen af kønsrollerne. De fire anvendte kilder i analysen, giver på hver deres måde et overblik over folkedrabet, og kan bruges som væsentlige kilder for, hvad der foregik. De to kvinders arbejde var også forskelligt i og med, at Maria Jacobsen var missionær, mens Karen Jeppe var nødhjælpsarbejder. Opgaven kan konkludere at omverdens reaktion og håndtering af folkemordet har været meget forskelligt, blandt andet grundet politiske interesser. Der har været mange benægtelser, som det f.eks. kan ses med Martin Lidegaard, og tyrkernes egen opfattelse er, at det var en borgerkrig armenierne selv havde start grundet illoyalitet. Folkemordets rolle i dag er også forskelligt, og det blev tydeligt på hundredårsdagen i 2015 i bl.a. Danmark og Armenien. I Armenien er folkedrabet aldrig blevet glemt, det vil det heller aldrig - men de er trætte af at bruge deres kræfter på at få andre til at anderkende det.

---

⁴⁸ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/det-armenske-folkedrab-1915/ti-vigtige-ting-om-det-armenske-folkedrab> 06/03/20

⁴⁹ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/det-armenske-folkedrab-1915/ti-vigtige-ting-om-det-armenske-folkedrab> 07/03/20

Litteraturliste:

Bøger:

Bjørnlund, Matthias, Det Armenske Folkedrab Fra begyndelsen til enden, Kristeligt dagblads forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2013

Bjørnlund, Matthias, På Herrens Mark Nødhjælp, mission og Kvindekamp under det armenske folkedrab, Kristeligt dagblads forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2015

Kjær, Helle, Danske vidner til det armenske folkemord, forlaget vandkunsten, 1. udgave, 1. oplag, 2010

Hjemmesider:

<https://folkedrab.dk/artikler/armeniernes-historie-i-osmannerriget> - 04/03/20

<https://folkedrab.dk/artikler/ungtyrkerne-fra-reformer-til-racisme>- 03/03/20

<https://folkedrab.dk/artikler/det-armenske-folkedrab-indledes> -03/03/20

<https://folkedrab.dk/artikler/omverden-vidner-til-folkedrabet-paa-armenierne>- 05/03/20

<https://folkedrab.dk/eksempler-paa-folkedrab/armenien/kilder-om-det-armenske-folkedrab/carl-ellis-wandel>- 05/03/20

<https://folkedrab.dk/kilder/kilde-deportationer-lovliggoereshar>- 05/03/20

<https://folkedrab.dk/artikler/omverden-vidner-til-folkedrabet-paa-armenierne>- 6/03/20

<https://www.berlingske.dk/politik/ekspert-derfor-raser-tyrkerne-over-koebenhavnsk-skulptur> - 07/03/20

<https://folkedrab.dk/artikler/benaegtelsen-af-det-armenske-folkedrab>- 07/03/20

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/det-armenske-folkedrab-1915/ti-vigtige-ting-om-det-armenske-folkedrab> -06/03/20

Bilag (alle kilder):

Bilag 1:

Tyrkernes hensigt: "at udrydde det armenske folk"

Uddrag:

"Jeg skal i Korthed tillade mig at gøre Rede for de vigtige og sørgelige meddelelser, der fra fuldstændig paalidelig og sandfærdig Kilde er tilflydt mig om det senest passerede, og som er af en saadan Natur, at de vil vække almindelig Beklagelse overalt i den kristne Verden.

Tyrkerne gennemfører med stor Energi deres grusomme Hensigt, at udrydde det armeniske folk.

I Brussa har de tvunget de bemedlede Armeniere til at betale til Politiet 300 tyrkiske Pund (ca. 5000 Kroner) pro persona for at faa Lov til at blive boende i Byen, og Dagen efter har de alligevel bortvist dem fra Byen med deres Kvinder og Børn.

Om hvor disse ulykkelige Mennesker nu befinder sig, og om hvilken Skæbne, der er overgået dem, efter at de har maattet forlade deres Hjem, er det ikke muligt selv for den nærmeste Slægt at erholde oplysning. (...)

I et her modtaget Brev fra Biskoppen fra Erzerum, Monsigneur Melchisédechian, fortælles det, at Sognet Khodirtchour, der bestod af 12 Landsbyer, er blevet fuldstændig evakueret, og at man intet ved om, hvad der er blevet af den forsvundne befolkning.(...)

Biskoppen i Karput, Monseigneur Israëlian, indberettede den 23. Juni til Patriarkatet, at han havde modtaget Ordre til inden 48 Timer at forlade Byen med hele sin Menighed for at give sig til Aleppo, og man har senere erfaret, at denne Biskop og alle de Gejstlige, der ledsagede ham, er blevet overfaldet og dræbt mellem Diarbekir og Urfa paa et Sted, hvor ca. 1700 armeniske Familier har lidt samme Skæbne.

Hele det ovennævnte Sogns Befolkning anses for tabt.(...)

I Angora er alle Mændene blevet bortført fra Byen, og Kvinderne er blevet tvunget til at gifte sig med Muhammedanere; ca. 6000 Mænd, ca. 70 Gestlige og Biskoppen, Monseigneur Grégoire Bahaban, blev skudt ned på Vejen til det Sted, hvortil man havde forvist dem. (...)

Den Skæbne, der saaledes er overgaaet de Katolske Armeniere, er med mulig endnu større Grusomhed overgaaet alle de andre Armeniere, idet Regeringens hensigt, som jeg allerede har haft den Ære at indberette, er fuldstændig at udrydde det armeniske folk."

Bilag 2:

"Deportationer lovgiggøres"

Uddrag:

"Loven slutter sig til den foreløbige Lov af 27. Maj 1915, af hvilken oversættelse ogsaa fremsendes hoslagt, der bemyndiger visse militære Myndigheder til, for at opretholde Ro og Orden under Krigsforhold, at tilintetgøre ved militær Magt enhver Modstand og fra Roden bortrydde al Modstand, samt til af militære bydende Grunde eller hvis der mærkes Spionage eller Forræderi, at overflytte Landsbyers og Byers Befolkninger helt eller delvist til andre Dele af landet.

Den nye foreløbige Lov bestemmer, at den i Henhold til den ovennævnte Lov af 27. Maj deporterede Befolknings Ejendom skal overtages af det offentlige. I Henhold til Lovens Art. I, II, III vil man kunne konfiskere alle de deporterede Armenieres Godser, saavel som de armeniske Kirker og Skoler.(...)

Den i Loven omtalte Likvidationskommission kan handle ganske arbitrært. Man giver den Myndighed til uden at sætte sig i Forbindelse med den Deporterede at sætte dennes Fordringer ud af Kraft og til at anderkende Fordringer paa ham uden at der gives ham nogen Ret til eller Mulighed for at faa disse Bestemmelser omstødt.(...)

Naar man tager i Betragtning, at Loven af 27. Maj har dannet det juridiske Grundlag for de store Armenierdeportationer og de dermed i Forbindelse staaende Forfølgelser, kan man let forestille sig de vidtrækkende Konsekvenser af en vilkaarlig Udførelse af den nye Lovs Bestemmelser, der praktisk talt vil kunne føre til de lilleasiatiske Armenieres fuldstændige Ruin."

Bilag 3:

Udklip af Maria Jacobsens dagbog:

I Hooilo blev alle Kvinderne samlet sammen og dræbt. Mændene var dræbte i Forvejen. Kvinderne fik Ordre til at tage deres bedste Tøj af og saa blev de lagt to og to ovenpaa hinanden og Hovederne hugget af. De underste blev ikke all[e] dræbte første Gang, og Soldaterne raabte, I der er i live rejs Eder, saa skal I blive ført til Mezreh og der skal I blive behandlet.

Alle som adlød dem blev dræbte, men dem som laa ganske stille som om de var døde, lykkedes det senere at flygte. En af dem en lille Pige på 12 Aar kom til Mezreh, hun havde et langt og meget grimt gabende Saar i Nakken som efterhaanden var blevet meget slemt inficeret. Søster Jenny tog hende ind i Børnehjemmet ²⁸ og hver Dag bliver hun bragt hen paa Hospitalet for Behandling.

Bilag 4:

Udklip af Karen Jeppes dagbog:

"Det fremgik af Breve fra Miss Robinson (Armenierkomiteen i London), at jeg er saa godt som valgt ind i Commissionen, og det overvældede mig, for hele Opgavens Vanskelighed og Størrelse, hvis den da skal gøres til Nytte, er for meget for mig. Hvor skal jeg kunne sørge for alle de Mennesker? Det er jo da sikkert, at er det mig, der har faaet dem ud af Haremerne, saa er det ogsaa mig, der er ansvarlig for, hvad de bliver til. Og hvem skal finansiere det uhyre Foretagende? Jeg har ikke meget fidus til det hele.

Men Maaske er det et Kald. Ja, saa maa jeg jo til det, hvor meget jeg saa stritter imod."
(Cit. efter Minder om Karen Jeppe s. 14.)